

Po objavi enciklike Caritas in veritate

ANNA MARIA GRÜNFELDER
TEOLOGINJA IZ ZAGREBA

Že dve leti napovedovano "socialno encikliko" papeža Benedikta XVI. z naslovom Caritas in veritate (Ljubezen v resnici) so objavili 7. julija letos, ob 40. obletnici prve socialne enciklike papeža Pavla VI. z naslovom Populorum progressio (O razvoju naroda). Luči sveta ni ugledala povsem natanko ob obletnici predhodnice, vendar je treba glede na njen slog, bolje rečeno sloge, skleniti, da ne gre za delo enega avtorja niti za pisanje enega pesa, marveč za več piscev, katerih različne mentalitete se odražajo kot težka berljivost, z vijugastimi argumentacijami ter z ne vedno posrečenimi formulacijami.

Enciklika je izšla v trenutku, ko je v Rimu in v L'Aquilu potekal vrh G8, in zaradi tega časovnega sovpadanja so komentatorji prehitro ocenili, da gre za "encikliko o globalizaciji". Globalizacija je njeno ozadje in podlaga, toda že naslov Caritas in veritate nakazuje, da gre za teleološko delo o dveh osrednjih verskih zapovedih: Bog je ljubezen in Bog je resnica. V krščanski tradiciji ni nujno, da ti dve zapovedi o Bogu nastopata skupaj, kakor tudi nista samo sinonima, marveč sta si celo v nasprotju (v zgodovini krščanstva je Bog resnice Boga ljubezni pogosto zatrl, premagal in odrinil v pozabo). Enciklika ju bolje povezuje. Avtorji si ju prizadevajo povezati, vendar jim to ne uspeva brez nedoumljivih skokov: avtorji v procesih ekonom-

ske, kulturne in civilizacijske globalizacije najdejo dokaze za to, da globalizacija brez Boga ni ne humana niti ne zagotavlja pogojev za človeka dostojno življenje.

Množica komentatorjev je navajala en ključen stavek: Globalizacija sama

po sebi ni ne dobra ne slaba. Toda enciklika vsebuje tudi odstavek, v katerem so občudovane prednosti globalizacije, ki da je tudi dokaz človeške svobode, saj je njen tok nepredvidljiv in neobrzdán, pri čemer je ta neobrzdánost tako slaba kot dobra, ker priča o nedeterminiranosti človeka ter s tem o človekovi svobodi, odgovornosti in obvezi, da

jo "oblikuje". Posebna vrednota globalizacije je, kot poudarjajo avtorji, tudi medsebojno povezovanje ljudi in narodov, na podlagi česar postanejo ti obvezani k solidarnosti in vzajemnosti. Preseneča me, kako so lahko bralci spregledali ta sporočila v encikliki, zlasti ker je njen osnovni ton vendarle mračen, skeptičen in kritičen do modernega. Razlog za to je prav strah pred nevarnostmi globalizacijskih procesov za človeško dostojanstvo in dobrobit človeštva.

V tem kontekstu avtorji enciklike Caritas in veritate ne posegajo po encikliki Populorum progressio, marveč po eni najbolj spornih papeških enciklik na sploh, po encikliki Humanae vitae iz leta 1968, ki so jo ljudje poimenovali "enciklika o kontracepcijski tabletki". Očitno je pri tem posredoval papež Benedikt XVI., ker je hotel potrditi in okrepiti spoštovanje do tega najbolj nejasnega sporočila, ki po uvodnem hvalospesu človekovi svobodi in etični odgovornosti to "čudovito svobodo kristjana" odreče zakonskim parom pri načrtovanju družine in nadzoru nad rojevanjem otrok. Papež Benedikt XVI. opozarja na pomen te enciklike za "demografsko eksplozijo sveta", pri čemer najprej "dokaže", da so individualna, socialna in globalna etika neločljivo povezane. Zato vse zapovedi in prepovedi zakonske etike prenaša na mednarodne programe za zajezitev demografske katastrofe, pri tem obsoja državno poseganje v individualno življenje ter hkrati trdi, da sta socialno in individualno tesno povezana!? Sporočilo enciklike demografom se glasi: svet je treba ozavestiti glede svetosti in nedotakljivosti zakona in družine, saj bo spoštovanje do življenja, prave zakonske in medčloveške ljubezni, v kateri edini najdemo resnico, reševalo vprašanja demografije in načrtovanja rojstev

oziroma jih zamenjalo z moralo. In kot dokaz za to sledi "nauk iz zgodovine": narode, ki so hedonistično živeli zase, je razuzdanost vodila v propad!

Omenila sem, da je mogoče iz celotnega besedila razbrati, da ga je pisalo več avtorjev in ne samo eden. Nenehne polomije, nelogičnosti, nepovezanosti je mogoče tolerirati, vendar gre v tem besedilu za "nasilno" povezovanje najmanj dveh nasprotujočih si in nezdržljivih stališč. Eno je, da je človek obdarjen s svobodo in svobodno voljo, da človek

sam kroji svoje življenje in ga je dolžan zasnovati tako, da bo našel samega sebe in se uresničil. V nasprotju s tem je stališče, da v človeškem življenju delujejo procesi, ki zamenjujejo svobodno odločanje, ki se jim človek mora prepustiti, saj je preteklost pokazala... Resnica so take zakonitosti, ki izhajajo iz Boga; iz Boga na splošno izhaja vsak proces, in celotna enciklika je primer, kako je mogoče človeškim procesom kot "kalup natakiniti od Boga posredovano resnico in sporočilo, s katero naj bi človek dojel in pojasnil tako sebe kot svet". Nasprotni koncept, ki ga potrjujejo tudi z izkušnjami, se glasi, da je človek Boga spoznal preko Jezusa, ki je sporočil: Kdor pozna mene, pozna tudi Boga. V bistvu gre za povsem različna svetova, kot je večkrat ugotovil papež Benedikt XVI., za srečanje ptolemejevcev in kopernikovcev, dveh miselnih svetov, ki se ne moreta razumeti in najti drug drugega. Moderni kopernikovci in "staromodni" ptolemejevci bi radi pojasnili današnji svet, pri čemer je nerazumevanje zagotovljeno. Temeljna sporočila enciklike so zanihanje možnosti sekularnega humanizma. Človekovo delovanje, iz katerega je Bog izključen, je v bistvu zgrešeno in brez vsake vrednosti. Brez Boga ne more biti napredka. Pravi humanizem ni možen brez Boga.

Enciklika (73 strani besedila v angleščini in 45 strani v italijanščini) je besedilo o teologiji ljubezni in resnice, o prepletanju enega in drugega pojma. Vsak od avtorjev tega besedila je za svojo temo navajal konkretne referentne pojave, povezane s socialnimi situacijami,

možnostmi, razvitostjo in nerazvitostjo, enakostjo in neenakostjo. Gospodarstvo, tehnika, znanost, politika - avtorji na te štiri svetovne dejavnike prenašajo ljubezen in resnico. Odločilno dejstvo je, da niti znanost niti tehnika ne politika same zase ne morejo zagotoviti blaginje vseh. In cilj je splošna blaginja. Enciklika opozarja, da gospodarstvo potrebuje etiko, ki zagotavlja ta cilj, in prepričanost, da je ta cilj mogoče doseči. Papež Benedikt XVI. je prepričan, da je pot resnice do tega cilja mogoče najti. To bi bila tudi pot k zmanjšanju prepada med bogatimi in revnimi, k ohranjanju naravnih virov ter h krepitvi zavesti in odgovornosti za ustvarjeni svet. V točki, da si je treba prizadevati za gospodarstvo, ki temelji na zaščiti

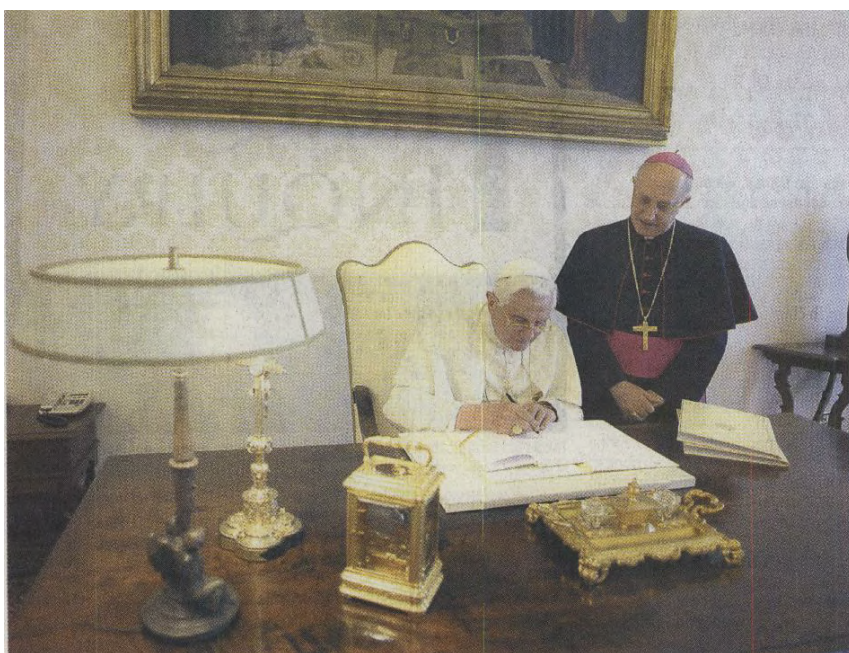
naravnega sveta, enciklika presega vsebino enciklike *Populorum progressio*. Cerkev se angažira pri reševanju svetovnih in z globalizacijo ustvarjenih držav.

Prva socialna enciklika papeža Benedikta XVI. se vsebinsko navezuje na enciklike njegovih

predhodnikov, denimo papeža Ivana XXII., ki nosita naslov *Pacem in terris* ter *Mater et magistra*. Veliko navedkov in misli je črpal iz enciklike *Populorum progressio* papeža Pavla VI. Enciklika celo sprejema nauke sodobnih kontekstualnih teologov, teologije osvoboditve Tretjega sveta. Glavne ideje nove enciklike o človeku, ki je materialno-duhovno edinosten in potrebuje skrb za svojo telesno-duševno dobrobit, izvirajo iz konteksta narodov, ki boleče doživljajo pomanjkanje osnovnih pogojev za celovit razvoj in ki dobro poznajo lakoto, nerazvitost in nesvobodo. Njihove izkušnje so navdihnile njihovo dojetje "rešitve" kot vseobsežne celovitosti, njihovo prepričanje, da se mora tudi najbolj reven človek zavzemati za svoj razvoj in uresničiti svojo pravico do solidarnosti bolj privilegiranih. Toda prav tako razumevanje teologije rešitve in odrešitve je sedanji papež kot predstojnik urada za vero zavrnil kot "človeško hipokrizijo samoodrešitve". Najbolj ugledni predstavniki teologije osvoboditve so, utrujeni od rimskih

sumnjičenj in doktrinalnih procesov, odnehali sami ali zaradi prepovedi poučevanja. Enciklika navaja njihove misli, vendar pri tem ne omenja njihovih imen, zato je treba vedno znova povedati, da se avtor(ji) enciklike (gotovo je med njimi tudi papež) ne zaveda(jo), da krši(jo) enega od temeljnih postulatov vsakega intelektualnega dela - spoštovanje avtorskih pravic, poštenost do znanstvene skupnosti. Enciklika vsebuje kopico pozivov in sporočil današnjemu svetu o spoštovanju svobode, solidarnosti, predvsem pa o nujnosti reform, medtem ko reforme v glavi in udih telesa Cerkve, o *Ecclesia semper reformanda*, ne omenja niti z besedico.

Ne, *Caritas in veritate* ni ne enciklika o globalizaciji niti ne vsebuje koristnih navodil za premagovanje njenih izzivov, pri čemer nihče ne misli na tehnične recepte, marveč zgolj na usmeritev. Komentatorji, ki so to encikliko nestrpnost pričakovali kot smerokaz, bi jo morali prebrati še enkrat!

Enciklika vsebuje kopico pozivov in sporočil današnjemu svetu o spoštovanju svobode, solidarnosti, predvsem o nujnosti reform - reform v Cerkvi pa ne omeni niti z besedico